

Consultatieverslag Beleidsregel taakuitoefening CBS

De concept tekst van de beleidsregel is geconsulteerd van 11 november 2019 tot 23 december 2019. De voorgelegde vraag was een reactie te geven op de Beleidsregel taakuitoefening CBS. Op de internetconsultatie¹ van de beleidsregel zijn in totaal zes reacties ontvangen.² Sommige partijen hebben ervoor gekozen om met één reactie zowel op de Regeling werkzaamheden derden CBS als de Beleidsregel taakuitoefening CBS te reageren. In dit consultatieverslag zal in dat geval uitsluitend worden ingegaan op de onderwerpen die betrekking hebben op de Beleidsregel taakuitoefening CBS.

De (belangrijkste) opmerkingen die in de internetconsultatie zijn gemaakt, worden hieronder per onderwerp besproken.

1. Wisselende reacties

Een aantal van de respondenten geeft aan goede ervaringen te hebben in hun samenwerking met het CBS. Deze respondenten laten blijken dat toegang tot het CBS vanuit onderwijs, wetenschap, de overheidssector en het bedrijfsleven van groot belang is.

Eén van de respondenten geeft aan positief gestemd te zijn over de concepttekst.

Een andere respondent laat blijken de huidige beleidsregel onvoldoende vergaand te vinden en wil dat het CBS meer wordt gedwongen een stap terug te doen.

De beleidsregel zijn gericht op het volgen van juiste procedures door het CBS bij het aannemen van nieuwe diensten. Hierbij zal het CBS nadrukkelijk rekening moeten houden met de belangen van marktpartijen. Dit zal meer terughoudendheid vragen van het CBS bij het aannemen van nieuwe dienstverlening.

2. Maximumpercentage voor aanvullende statistische diensten van 10 procent

Eén van de respondenten is van mening dat voor de aanvullende statistische diensten die het CBS uitvoert een maximumpercentage van 10 procent van de totale inkomsten van het CBS moet worden opgenomen. Deze respondent meent dat dit moet gelden voor de diensten die het CBS uitvoert voor overheden én private partijen, dus alle aanvullende statistische diensten. Het percentage dat deze respondent noemt komt voort de wetshistorie van de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS-wet).

In de beleidsregel zal geen maximumpercentage worden opgenomen. Een groot deel van de aanvullende statistische diensten voert CBS uit voor overheden. Het gaat om maatschappelijk relevant onderzoek, dat overheden vanwege bepaalde overwegingen uitzetten bij het CBS. Dergelijke overwegingen kunnen bijvoorbeeld zijn: transparantie van methoden en technieken of gegarandeerde continuïteit. Op dit moment bedragen de aanvullende statistische diensten ongeveer 22 procent van de totale inkomsten van het CBS. Een maximumpercentage van 10 procent is een botte bijl instrument, waardoor dergelijk onderzoek niet meer mogelijk zou zijn. Hetzelfde zou gelden voor een hoger maximumpercentage.

De financieringssystematiek van het CBS is in de loop der tijd geëvolueerd. De lumpsum bijdrage van het CBS ziet voornamelijk op de wettelijk verplichte statistieken. Het wordt aan overheden zelf overgelaten om aanvullende werkzaamheden door het CBS uit te laten voeren, wanneer dit voor hun beleid nuttig is. De 10 procent uit de wetshistorie was ten opzichte van een lumpsum bijdrage van EZK waar meer werkzaamheden binnen vielen.

3. Actieve acquisitie

¹ <https://www.internetconsultatie.nl/beleidsregelstaakuitoefeningcbs>

² In totaal zijn 13 reacties binnen gekomen op de Beleidsregel taakuitoefening CBS en de Regeling werkzaamheden derden CBS. De beleidsregel en ministeriële regeling zijn aan elkaar verwant, waardoor sommige respondenten in één reactie hebben gereageerd op beide teksten. Andere respondenten hebben dezelfde reactie geplaatst bij de beleidsregel en de ministeriële regeling. Er hebben 6 partijen op de beleidsregel gereageerd, en 8 partijen op de ministeriële regeling.

Meerdere partijen hebben aangegeven graag een verdere verduidelijking te krijgen van wat er onder actieve acquisitie wordt verstaan zoals bedoeld in artikel 2 van deze beleidsregel. De toelichting bij dit artikel is daarom uitgebreid. In de tekst van de beleidsregel of de toelichting zal echter geen restrictieve lijst met activiteiten worden opgenomen. Het is onmogelijk om alle gevallen van actieve acquisitie precies te duiden in de beleidsregel. Door een algemeen verbod op te nemen, zal het CBS zich in zijn handelen altijd moeten afvragen of sprake zou kunnen zijn van actieve acquisitie. In het tweede lid van artikel 2 is een niet-limitatieve lijst van zaken opgenomen die evident onder actieve acquisitie vallen.

Eén van de respondenten leest dit artikel zo dat wordt uitgesloten dat het CBS en overheden gezamenlijk de klantvraag scherp proberen te krijgen. Dit is niet de bedoeling van het artikel. In de toelichting staat daarom ook dat dit artikel niet afdoet aan het feit dat het CBS een gesprekspartner is van overheden wanneer het gaat om datagedreven werken.

Daarnaast is naar voren gekomen dat de oude tekst van artikel 2, tweede lid, onderdeel a, gelezen kon worden als: het CBS mag in het algemeen geen opdrachten uitvoeren voor een aanbestedende dienst. Om deze onduidelijkheid weg te nemen is nu opgenomen dat het CBS niet mag meedingen naar een opdracht, waarvoor een aanbestedingsprocedure is gestart.

Ten slotte is aan artikel 2 in een nieuw derde lid een uitzondering toegevoegd op het verbod. Deze uitzondering is in de tekst gekomen vanwege voortschrijdend inzicht naar aanleiding van de COVID-19 uitbraak. Zie ook de artikelsgewijze toelichting bij artikel 2.

4. Toegang tot microdatabestanden van het CBS

Drie respondenten hebben aangegeven dat de toegang tot de microdatabestanden van het CBS geborgd moet blijven. De toegang tot microdatabestanden is in de CBS-wet vastgelegd. Het leveren van de microdatabestanden is geen wettelijke taak van het CBS, maar een bevoegdheid. In artikel 37 van de CBS-wet is als hoofdregel bepaald dat gegevens die het CBS ter uitvoering van zijn wettelijke taak ontvangt, niet verstrekt worden aan anderen dan degenen die belast zijn met de uitvoering van de taak van het CBS.

In de wet is bepaald dat de directeur-generaal een uitzondering kan maken wanneer het gaat om het leveren van microdatabestanden voor statistisch of wetenschappelijk onderzoek, zo lang de gegevens niet tot specifieke personen zijn te herleiden. Dit is geen wettelijke taak van het CBS, maar een bevoegdheid. Een verplichting tot beschikbaar stellen van deze bestanden past niet binnen het wettelijk kader.

Zoals ook is aangegeven in de Kamerbrief van 25 juli 2019, waarin de minister zijn reactie geeft op het advies van Noé van Hulst, is het van groot belang dat de privacy van personen en bedrijven geborgd blijft. Hoewel het toegankelijk maken van microdatabestanden slechts een bevoegdheid is van de DG CBS en geen wettelijke taak, kunnen veranderingen in de toepassing van die bevoegdheid goedwillende onderzoeksinstellingen direct in het voortbestaan raken en kansen die de digitale economie biedt voor Nederland beperken. Daarom zet het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat zich er ook voor in dat deze mogelijkheid blijft bestaan, mits de privacybelangen van burgers en bedrijven geborgd kunnen blijven.

Een van de respondenten geeft aan dat het onvoldoende transparant is welke microdatabestanden het CBS in huis heeft. Op de website van het CBS is echter een open datasite en een microdatacatalogus opgenomen. Deze catalogus geeft informatie over de microdatabestanden waartoe ten minste één keer toegang is verstrekt.

5. Processtappen voor de aanvaarding van een verzoek

Artikel 4 lid 3 van deze beleidsregel roept bij een respondent de vraag op wat er gebeurt als een overheid bezwaar maakt tegen een derde en of deze dan alsnog kan kiezen voor het CBS. Het is aan de betreffende overheid om een afweging te maken of ze in een dergelijk geval toch kiest voor het CBS, hoewel er kennis is van het feit dat een derde het ook kan doen. Overheden zullen geen verzoeken doen bij het CBS die niet passen binnen hun wettelijke taak. Het streven is ook dat overheden bewustere keuzes zullen maken bij het inschakelen van het CBS.

Deze respondent geeft ook aan dat er in het advies van Noé van Hulst wordt gesproken over

zwaarwegende overheidsbelangen, en dat dit niet meer in artikel 4 is opgenomen. Deze formulering is niet overgenomen, omdat mogelijk leidt tot te uiteenlopende interpretaties.

Een andere respondent meent dat wanneer het CBS aangeeft dat een marktpartij een (deel van de) dienst ook kan leveren, dit ertoe moet leiden dat het CBS de opdracht dan ook weigert. Dit zal niet in de beleidsregel worden overgenomen, omdat hier ook geldt dat de betreffende overheid een eigen verantwoordelijkheid heeft. Overheden zijn noch veroordeeld tot de markt, noch tot het CBS. Het doel van de beleidsregel is om de rolverdeling tussen marktpartijen en het CBS te verduidelijken en hierover meer bewustwording te creëren, zowel bij het CBS als overheden die het CBS in willen schakelen.

6. Checks and balances

Een van de respondenten meent dat de checks and balances onvoldoende geborgd zijn, omdat deze belegd zijn binnen het CBS. In de beleidsregel wordt het toezicht op de naleving van de beleidsregel geborgd binnen de organisatie, wat een duurzamere vorm is van checks and balances. Er zal in aanvulling op de genoemde checks and balances in de beleidsregel een extra lid worden benoemd in de Raad van Advies met kennis van het mededingingsrecht, die de expertise heeft om te beoordelen of de toepassing van de beleidsregel en ministeriële regeling goed verloopt.

Als zelfstandig bestuursorgaan (zbo) bepaalt het CBS zelf binnen de kaders van de wet en na toepassing van de vastgelegde procedures de inhoud van zijn meerjaren- en werkprogramma en bepaalt zelf de methoden en wijze van openbaarmaking van statistieken. Deze onafhankelijkheid van het CBS is een groot goed en is wettelijk vastgelegd. Ten eerste is het CBS een zelfstandig bestuursorgaan en niet hiërarchisch ondergeschikt aan de minister. Ten tweede is de onafhankelijkheid nader geborgd in de CBS-wet. Ten slotte is deze onafhankelijkheid een verplichting die volgt uit Europese regelgeving, wanneer het gaat om Europees verplichte statistieken (Verordening 223/2009).

7. Integrale kostprijs

Eén van de respondenten geeft aan dat voor sommige overheden de prijs die het CBS vraagt vaak te hoog is en dat de berekening hiervan niet altijd duidelijk is. Het zou echter niet eerlijk zijn richting marktpartijen als het CBS een lagere prijs zou vragen dan de integrale kostprijs, gezien het concurrentievoordeel dat het CBS hiermee zou krijgen ten opzichte van marktpartijen. Tijdens de verkenning van Noé van Hulst is ook naar voren gekomen dat de specificatie van de kosten door het CBS niet altijd duidelijk is. Daarom is in artikel 6 van deze beleidsregel opgenomen welke aspecten er minimaal in een projectvoorstel moeten worden gespecificeerd. Dezelfde respondent zou ook graag zien dat ontwikkelkosten niet meerdere keren in de prijs worden meegerekend. Dit zou echter ook richting marktpartijen geen eerlijke situatie opleveren.